

Tutkimusosio

Kuntapäättäjät näkevät valmiudet toteuttaa hyvinvointialueuudistusta heikkoina

Kaikista vastaajista (valtuutetut ja kuntajohtajat) yli puolet (51 %) arvioi, että kaupunkien ja kuntien valmiudet ryhtyä toteuttamaan hyvinvointiuudistusta ovat heikot. Tätä mieltä oli puolet (49 %) valtuutetuista ja kolme viidestä (61 %) kuntajohtajasta, käy ilmi KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimuksesta. Vähintään hyvänä valmiutta piti vain joka kuudes (17 %) valtuutettu ja vain joka kahdeskymmenes (5 %) kuntajohtaja. Sekä valtuutetuista (33 %) että kuntajohtajista (34 %) joka kolmas asettui arvioissaan puoliväliin, toteuttamisvalmiuksia pidettiin ”ei hyvänä eikä huonoina”.

Arviot hyvinvointialueiden/maakuntien valmiuksista toteuttaa uudistusta ovat hieman myönteisemmät. Kaksi kolmesta (40 %) arvioi ne heikoiksi, joka neljäs (25 %) hyväksi ja joka kolmas (33 %) ei hyväksi eikä huonoksi. Tässä arvioissa myös valtuutettujen ja kuntajohtajien kannat olivat lähellä toisiaan.

Alueittain tarkastellen kuva kuntien valmiudesta lähteä toteuttamaan uudistusta on synkkä. Valtaosassa vastanneita maakuntia (12/17) vähintään puolet arvioi kuntien valmiudet toteuttaa uudistusta heikoiksi. Päijät-Hämeessä näin arvelee jopa kaksi kolmesta (68 %), Pohjois-Karjalassa (62 %), Pirkanmaalla (61 %), Etelä-Karjalassa (61 %), Satakunnassa (61 %) ja Pohjois-Pohjanmaalla (61 %) kolme viidestä. Keski-Suomessa (55 %), Kymenlaaksossa (54 %), Etelä-Pohjanmaalla (53 %), Kanta-Hämeessä (53 %), Uudellamaalla (52 %) ja Kainuussa (50 %) vähintään puolet kuntapäättäjistä pitää kuntien valmiuksia heikkoina.

Merkittävässä määrin hyväksi kuntien valmiutta ei arvioida missään. Parhaat lukemat ovat Pohjanmaalla, jossa lähes joka kolmas päättäjät (30 %) arvioi kuntien valmiuksia toteutukseen vähintään hyväksi. Heikoin lukema on Pohjois-Pohjanmaalla, jossa vain joka 17. päättäjät (6 %) arvioi toteutusmahdollisuudet hyväksi.

Etsittäessä maakuntia, joissa kuntien valmiudet hyvinvointiuudistuksen toteutukseen vaikuttavat kuntapäättäjien mielestä parhaimmilla, on yhdistettävä hyväksi tai neutraaleiksi kokevien vastaukset. Toisin sanoen on katsottava ne maakunnat, joissa enemmistö ei arvioi valmiuksia kielteisesti. Näin tarkastellen myönteisesti (erittäin hyvä, hyvä) tai neutraalisti (ei hyvä eikä huono) valmiuksiin suhtautuvia maakuntia on viisi: Etelä-Savo (67 %), Varsinais-Suomi (67 %), Pohjois-Savo (66 %), Lappi (61 %) ja Pohjanmaa (60 %).

Kuntapäättäjien arviot muuttuvat myönteisemmiksi, kun he arvioivat hyvinvointialueiden itsensä valmiuksia toteuttaa uudistusta. Silti ainoastaan Kymenlaaksossa puolet (50 %) päättäjistä pitää valmiuksia hyvinä. Myös Etelä-Savossa (42 %) ja Varsinais-Suomessa (41 %) kaksi viidestä päättäjistä arvioi valmiuksia hyväksi.

Viidessä maakunnassa enemmistö arvioi hyvinvointialueiden valmiuksia uudistuksen toteutukseen heikoiksi. Synkin arvio on Etelä-Karjalassa, jossa reilut kaksi kolmesta (70 %)

päättäjistä arvioi valmiuksia heikoiksi. Noin kolme viidestä päättäjistä Pohjois-Pohjanmaalla (61 %), Pohjois-Karjalassa (59 %), Pirkanmaalla (57 %) ja Päijät-Hämeessä (57 %) arvioi niin ikään toteutusvalmiuksia heikoiksi.

Vain yhdistämällä uudistukseen myönteisesti (erittäin hyvä, hyvä) ja neutraalisti (ei hyvä eikä huono) vastanneet, saadaan kuvaa päättäjien mielestä parhaat valmiudet omaavista hyvinvointialueista. Näin tarkastellen valmiuslistan kärkeen nousevat Kymenlaakso (93 %), Varsinais-Suomi (84 %) ja Etelä-Savo (76 %). Seuraavina valmiusasteessa arvioidaan olevan Lappi (72 %), Kainuu (71 %), Kanta-Häme (67 %), Pohjanmaa (66 %), Pohjois-Savo (66 %), Satakunta (66 %), Etelä-Pohjanmaa (64 %), Keski-Suomi (57 %) ja Uusimaa (52 %).

”Merkille pantavaa tuloksissa on, että niissä maakunnissa, joissa oli jo aiemmin luotu maakunnan kattava soteuudistus, kuten Etelä-Karjalassa, Pohjois-Karjalassa ja Päijät-Hämeessä, päättäjien arviot nykyisen uudistuksen valmiustilaan olivat keskimääräistä kriittisempiä. Keskimääräistä enemmän kriittisyyttä oli myös aiemmin pitkälle valmisteluissa edenneiden Pohjois-Pohjanmaan ja Pirkanmaan hyvinvointialueiden päättäjissä.

Sen sijaan niissä maakunnissa, joissa valmistelujen on joskus aiemmin katsottu olevan haasteellisia, kuten Varsinais-Suomessa ja Etelä-Savossa, päättäjien näkemys hyvinvointiuudistuksen toteutusvalmiuksista ovat selvästi keskiarvoa korkeammalla”, toteaa KAKS – Kunnallissalan kehittämissäätöön asiamies Antti Mykkänen.

Enemmistö suurimpien hallituspuolueiden kuntapäättäjistä pitää kuntien valmiuksia toteuttaa hyvinvointialueuudistusta vähintään huonoina – perussuomalaisten valtuutetut taas uskovat vahvimmin valmiuksiin toteuttaa uudistus

Mykkänen toteaa, että ”todellinen yllätys on se, että hallituspuolueita edustavat kaupunkien ja kuntien valtuutetut ovat kriittisempiä oman kuntansa ja myös hyvinvointialueensa valmiuksiin toteuttaa hyvinvointialueuudistusta. Myönteisimpiä sekä kunta- että aluetason valmiuksiin ovat perussuomalaisten valtuutetut”.

Keskustan kuntapäättäjistä kolme viidestä (59 %), vihreiden lähes kolme viidestä (57 %), SDP:n yli puolet (54 %) ja vasemmistoliiton joka toinen (50 %) pitää oman kuntansa valmiuksia lähteä toteuttamaan hyvinvointialueuudistusta vähintään huonoina. Vihreiden (7 %) ja keskustan (10 %) kuntapäättäjistä vain joka kymmenes arvioi mahdollisuuksia vähintään hyväksi. Hallituspuolueista RKP:n valtuutetut ovat kollegoitaan optimistisempia uudistuksen toteutuksen suhteen.

Kokoomuksen kuntapäättäjistä yli puolet (52 %) arvioi oman kuntansa valmiuksia huonoiksi ja joka seitsemäs (15 %) vähintään hyväksi; joka kolmas (32 %) oli arvioissaan neutraali. Kristillisdemokraattien kuntapäättäjistä vajaa puolet (45 %) arvioi kuntansa valmiuksia huonoiksi, kaksi viidestä (40 %) neutraaleiksi ja joka seitsemäs (15 %) hyväksi.

Perussuomalaisten päättäjät olivat vastaajista myönteisimpiä. Heistä kaksi viidestä (39 %) arvio kotikuntansa valmiudet neutraaleiksi, lähes joka kolmas (29 %) hyväksi ja sama määrä (31 %) huonoiksi.

Hyvinvointialueen/maakunnan valmiuksia uudistuksen toteutukseen pidetään hieman parempina kuin kuntien. Edelleen kuitenkin hallituspuolueiden valtuutetut ovat maan

oppositiopuolueiden valtuutettuja kriittisempiä. Vihreiden valtuutetuista jopa kolme viidestä (60 %) pitää alueiden toteutusvalmiuksia huonoina. Toiseksi kriittisempiä alueiden osalta ovat keskustan päättäjät, joista lähes puolet (48 %) on epäileviä toteutuksen onnistumiseen. Myös muiden hallituspuolueiden valtuutetut ovat kriittisiä. SDP:n (45 %), RKP:n (41 %) ja vasemmistoliiton (40 %) valtuutetuista vähintään kaksi viidestä arvioi aluetason valmiuksia heikoiksi.

Sen sijaan kokoomuksen (37 %) ja kristillisdemokraattien (35 %) valtuutetuista lähes joka kolmas luottaa toteutuksen onnistumiseen aluetasolla. Kun tähän lisätään neutraalisti suhteutuvat (ei hyvä eikä huono), kokoomuslaisista (63 %) ja kristillisdemokraateista (58 %) kolme viidestä arvioi uudistuksen toteutusta alueilla vähintään neutraalisti.

Perussuomalaiset ovat tässäkin asiassa oma, erottuva ryhmänsä. Lähes puolet heidän kuntapäättäjistään (45 %) pitää valmiuksia aluetasolla hyvinä, joka kolmas neutraaleina (35 %) ja vain joka viides (20 %) huonoina.

Tutkimuksen toteutus. Hyvinvointialueet ja kunnat valmistelevat parhaillaan laajaa uudistusta, jossa sosiaali- ja terveystalvet sekä pelastustoimi siirtyvät kunnilta uusille hyvinvointialueille. KAKS – Kunnallissalan kehittämssäätiö selvitti yhtäältä kuntien ja toisaalta hyvinvointialueiden valmiuksia toteuttaa vuoden 2023 alussa starttaavaa uudistus. Kysymykset kuuluivat: ”Millaiseksi koet oman kaupunkisi/kuntasi valmiudet ryhtyä toteuttamaan hyvinvointiuudistusta?” sekä ”Millaiseksi koet oman hyvinvointialueesi/maakuntasi valmiudet ryhtyä toteuttamaan hyvinvointialueuudistusta?” Kysely kohdistettiin sekä valtuutetuille että kaupunkien ja kuntien johtajille (kuntajohtajat). Valmiusasteen kyselyasteikko oli: erittäin hyvä-hyvä-ei hyvä eikä huono-huono-erittäin huono.

KAKS – Kunnallissalan kehittämssäätiön tutkimuksen suoritti MNS-tutkimus. Tiedonkeruu toteutettiin internet-kyselynä huhti-toukokuun 2022 aikana. Kysely lähetettiin säätiön sähköpostiosoitteiden perusteella vähän yli 8000 valtuutetulle sekä kuntajohtajille. Vastauksia saatiin yhteensä 1466 kpl. Vastaajista oli 1355 valtuutettua ja 111 kuntajohtajaa. Vastaajien joukko oli edustava suhteessa valtuutettujen määrään kuntakooltaan ja maakunnittain. Taustamuuttujana ei näy erillisenä maakuntaa (Keski-Pohjanmaa) eikä puoluetta (Liike Nyt), koska vastaajien määrä oli alle kymmenen.

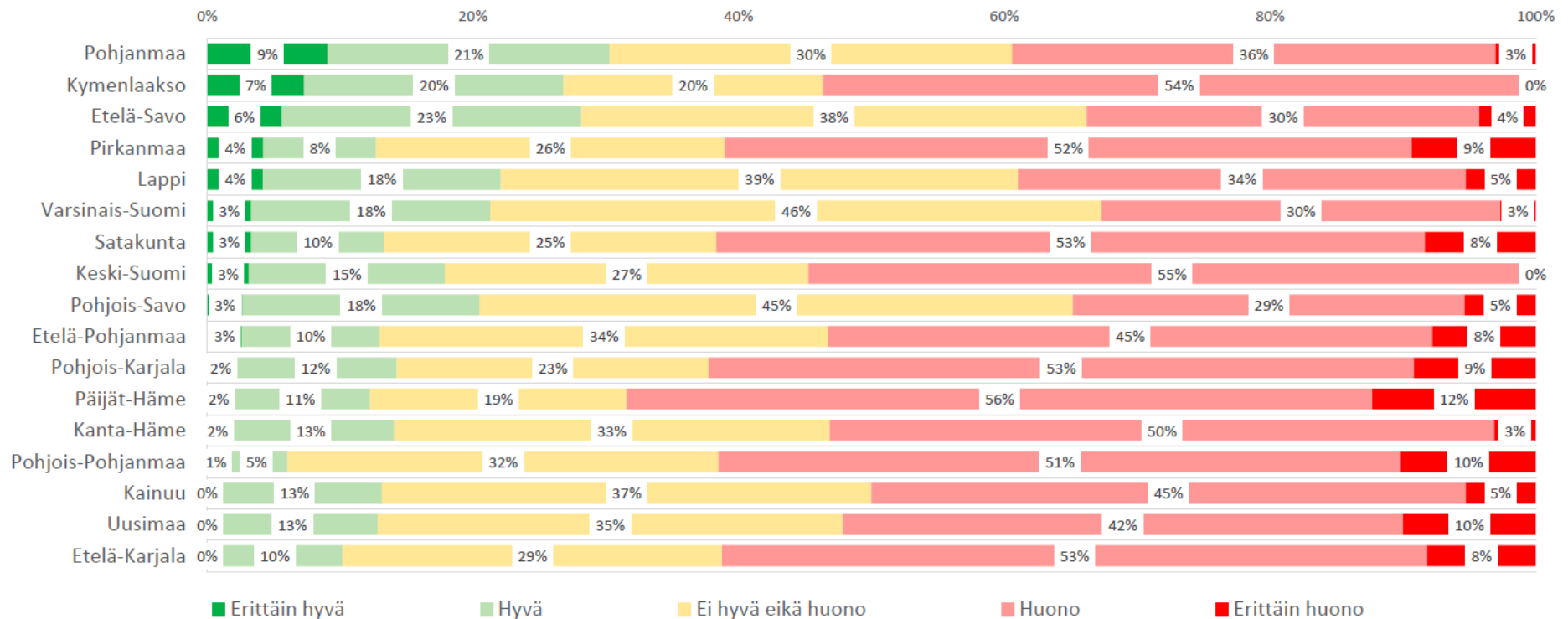
Lisätietoja: Asiamies Antti Mykkänen, 0400-570087.

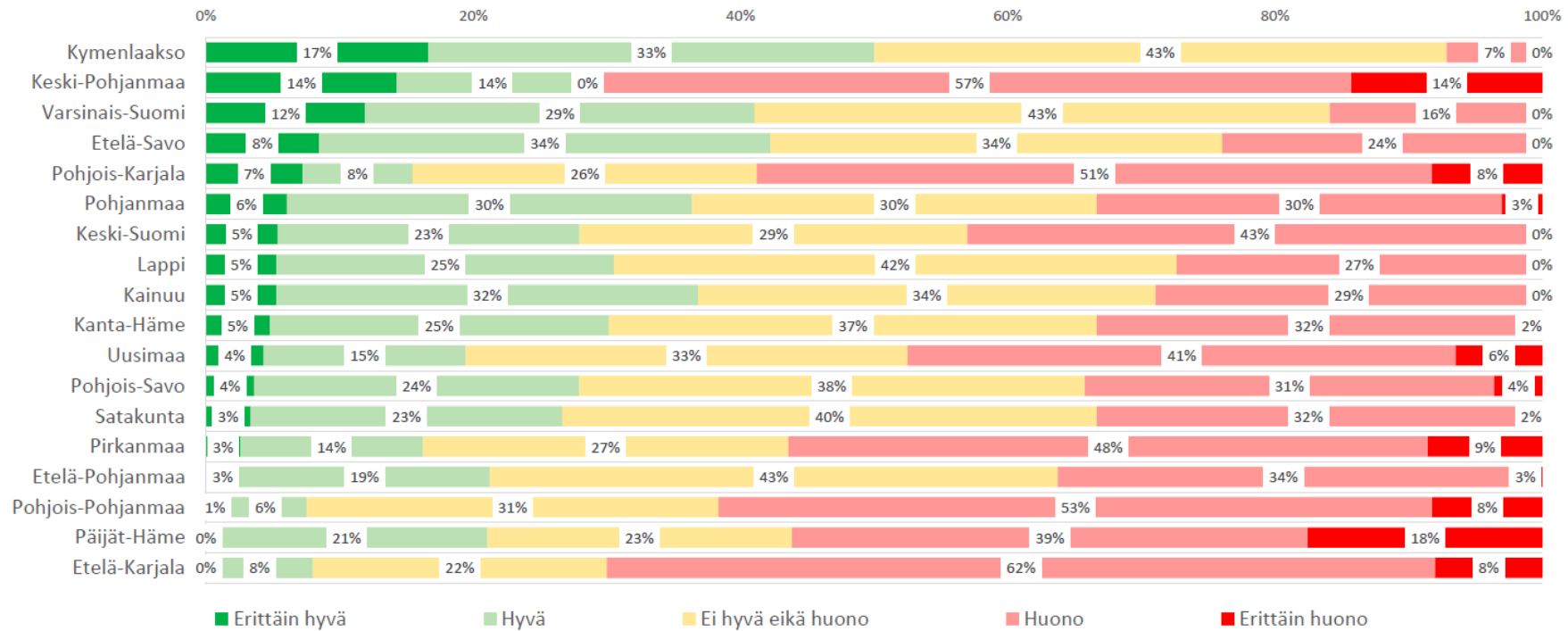
Taulukko 1. Valmiudet hyvinvointialueuudistukseen roolin mukaan

	valtuutettu	kaupungin- /kunnanjohtaja	Kaikki
Erittäin hyvä	3 %	0 %	3 %
Hyvä	14 %	5 %	13 %
Ei hyvä eikä huono	33 %	34 %	33 %
Huono	44 %	38 %	44 %
Erittäin huono	5 %	23 %	7 %
EOS	1 %	0 %	1 %
Kaikki	100 %	100 %	100 %

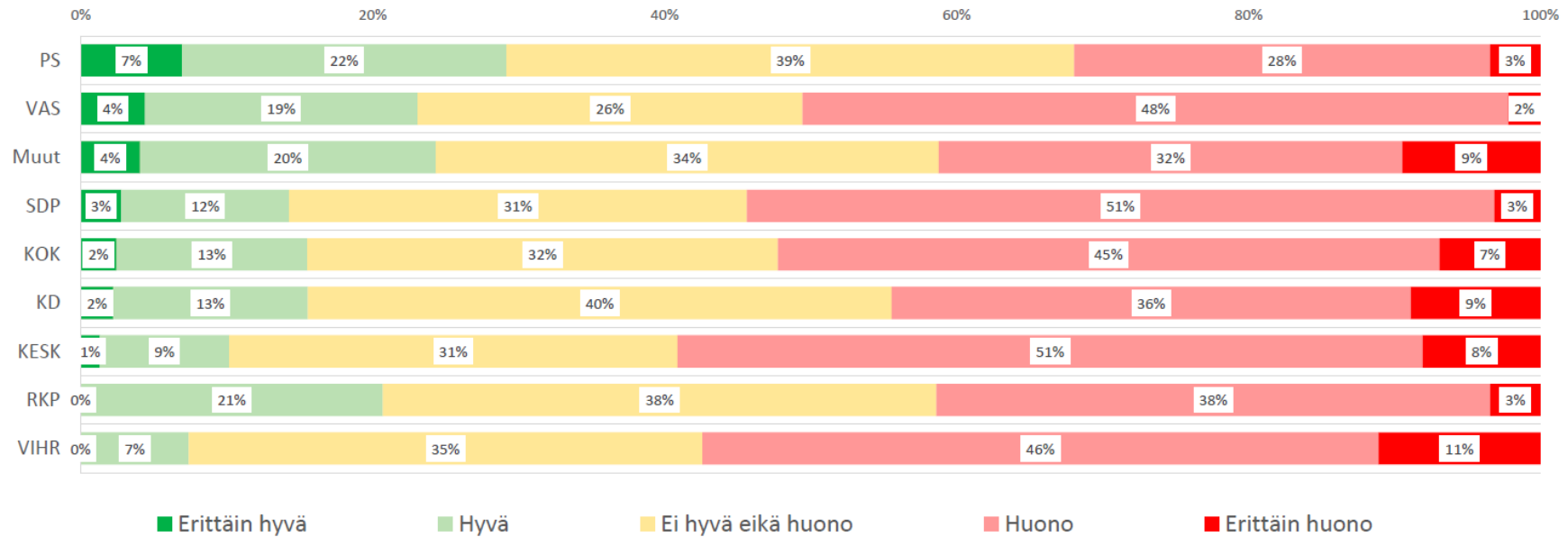
	valtuutettu	kaupungin- /kunnanjohtaja	Kaikki
Erittäin hyvä	5 %	3 %	5 %
Hyvä	20 %	19 %	20 %
Ei hyvä eikä huono	33 %	36 %	34 %
Huono	36 %	34 %	36 %
Erittäin huono	4 %	8 %	4 %
EOS	1 %	0 %	1 %
Kaikki	100 %	100 %	100 %

Taulukko 2. Kaupungin/kunnan valmiudet hyvinvointialueuudistukseen maakunnittain

Taulukko 3. Hyvinvointialueen/maakunnan valmiudet hyvinvointialueudistukseen maakunnittain

Taulukko 4. Kaupungin/kunnan valmiudet hyvinvointialueuudistukseen puolueittain

Taulukko 5. Hyvinvointialueen/maakunnan valmiudet hyvinvointialueudistukseen puolueittain

